

Competentieprofiel van de tto-docent

Dit profiel beschrijft de competenties die bij docenten in het tweetalig onderwijs worden verondersteld. Het profiel heeft betrekking op zowel eerste- als tweedegraadsdocenten en maakt deel uit van de Standaard tto, vastgesteld door het netwerk tto op 29 september 2010.

1 Curriculum

1.1 De tto-docent ontwikkelt leerlijnen in relatie met andere vakken.

Tto-docenten werken samen aan gezamenlijke leerdoelen. Bij het ontwikkelen van leerlijnen worden dwarsverbanden tussen verschillende vakken gelegd. Daarbij wordt gezorgd voor samenhang en een verrijking van het perspectief op de stof. Bijvoorbeeld: het onderwerp Eerste Wereldoorlog wordt benaderd vanuit historisch, literair, fysisch-geografisch en wiskundig perspectief.

1.2 De tto-vakdocent werkt projectmatig samen met de doeltaaldocent en/of andere vakdocenten.

De docent initieert en draagt actief bij aan vakoverstijgende projecten rond thema's waaraan door de deelnemende docenten inhoudelijke en taalleerdoelen gekoppeld worden.

1.3 De tto-docent ontwikkelt een curriculum met het oog op de doelen van CLIL.

De tto-docent voelt zich verantwoordelijk voor de verwerking van de CLIL-doelen (de '4 C's': taal- en vakkennis, betekenisvolle interactie, ontwikkeling van cognitieve vaardigheden en ontwikkeling van interculturele kennis en vaardigheden) in het curriculum. CLIL vormt het uitgangspunt bij het ordenen van de lesstof en de wijze van aanbieden daarvan.

1.4 De tto-docent ondersteunt leerlingen bij het ontwikkelen van Informatievaardigheden.

De docent helpt de leerlingen bij het zoeken en vinden van informatie, en het beoordelen van de betrouwbaarheid daarvan. Voorbeeld: de leerling gebruikt een artikel van een willekeurige bron op internet, en de docent laat zien dat de verkregen informatie niet neutraal is, maar gekleurd door de mening of achtergrond van de maker van de bron.

1.5 De tto-docent begeleidt internationale samenwerkingsprojecten, met het oog op het ontwikkelen van interculturele vaardigheden.

De docent heeft de vaardigheden om een internationaal project op te zetten en te begeleiden. Bij de inhoudelijke invulling is er bijzondere aandacht voor interculturele vaardigheden en het op een waardevolle wijze samenwerken met de leeftijdsgenoot over de grens.

1.6 De tto-docent benut kansen om actuele internationale gebeurtenissen in de lessen te behandelen en/of te verwerken.

Wereldnieuws heeft een natuurlijke plaats in de les. De docent vindt regelmatig aanknopingspunten in de dagelijkse lespraktijk om de actualiteit te behandelen.

2 Leerstofselectie

2.1 De tto-docent is in staat om geschikt¹ materiaal te vinden.

De docent kan materiaal vinden in verschillende bronnen: kranten, tijdschriften, sociale media, blogs, naslagwerken, films, documentaires, reclame-uitingen, historische documenten, radio- en televisieprogramma's, literatuur, et cetera. Voor alle bronnen is het internet een onmisbaar hulpmiddel, en de docent weet zijn/haar weg daarop zonder moeite te vinden.

2.2 De tto-docent selecteert geschikt materiaal.

De docent is in staat om uit de veelheid van mogelijke bronnen die passen bij een onderwerp, de geschiktste materialen te selecteren voor gebruik in de les. De mate van geschiktheid wordt bepaald door zowel de mate van aansluiting bij het vakinhoudelijke doel, als de mate waarin het materiaal de leerling op het juiste taalniveau uitdaagt. Daarbij draagt de docent zorg voor een balans tussen de verschillende taalvaardigheden.²

2.3 De tto-docent is in staat om geschikt materiaal en/of leertaken aan te passen aan het taalniveau van de leerlingen.

Als het geselecteerde materiaal niet overeenkomt met het taalniveau van de leerlingen, wordt het door de docent op maat gemaakt, bijvoorbeeld door het toevoegen van begripsvragen die zowel gericht zijn op inhoud als op taal. Een andere strategie kan zijn het materiaal in kleinere fragmenten te verdelen, of het visueel te ondersteunen.

2.4 De docent biedt een variatie aan materiaal aan.

De docent draagt zorg voor een gevarieerd aanbod aan tekstuele, auditieve en visuele bronnen. Er komen zowel teksten als filmfragmenten als audiofragmenten aan bod, en er wordt gezorgd voor een balans in het aanbod.

2.5 De docent selecteert materiaal met het oog op een internationaal perspectief.

Het internationale perspectief is een selectiecriteria. De docent kiest bronnen die bijvoorbeeld het effect van een fenomeen in verschillende landen laat zien, of internationaal verschillende meningen of gebruiken voor het voetlicht brengt.

2.6 De docent kan de Kerndoelen van zijn/haar vak bereiken met authentiek materiaal in de doeltaal.

De docent gebruikt een passende Engelstalige methode en vult deze aan met bronnen (zie 2.1) uit Engelstalige landen.

¹ Onder 'geschikt materiaal' wordt verstaan: materiaal dat past bij zowel de vakinhoudelijke als de taalleerdoelen, en dat past bij het niveau van de leerlingen.

² Spreekvaardigheid, gespreksvaardigheid, luistervaardigheid, schrijfvaardigheid en leesvaardigheid

3 Toetsing

3.1 De docent maakt opdrachten en toetsen om het curriculum te evalueren in de doeltaal.

In opdrachten en toetsen wordt getest of het niveau van het opgegeven materiaal niet te moeilijk is geweest, en of de lesinhoud op een effectieve manier is overgebracht.

3.2 De docent maakt opdrachten en toetsen om de progressie van de leerlingen in de taal en op het desbetreffende vakgebied te evalueren.

Opdrachten en toetsen behandelen niet alleen de vakinhoud, maar zijn dusdanig gericht op talige output, dat ook de voortgang op dat gebied meetbaar wordt.

3.3 De docent kan vaststellen of onderprestaties in toetsen veroorzaakt worden door lacunes in vakspecifieke kennis/vaardigheden, of door taalproblemen.

De docent maakt onderscheid tussen fouten die het gevolg zijn van niet-toereikende kennis, of door moeite met het taalgebruik in toetsen. Bij het bespreken van de toets kan dit onderscheid naar voren komen en een bijdrage leveren aan het leerproces.

3.4 De docent formuleert beoordelingscriteria gericht op zowel taal- als vakkennis.

Naast de vakinhoud beoordeelt de docent ook het taalgebruik van de leerling en maakt duidelijk wat daarvoor de criteria zijn. Bijvoorbeeld: bij een wiskundetoets wordt het correcte gebruik van wiskundige termen meegewogen.

3.5 De docent houdt bij het maken van vaktoetsen rekening met het taalniveau van de leerlingen.

De manier waarop vragen en opdrachten geformuleerd zijn, moet aansluiten bij het beheersingsniveau van de leerling. Dat betekent dat de docent voortdurend afweegt welk vocabulaire, zinslengte en – complexiteit nog goed begrepen worden door de leerling (zie ook 3.3).

4 Didactiek

4.1 De docent kan vaststellen of problemen in leertaken veroorzaakt worden door taalproblemen of door vakproblemen.

Evenals bij toetsen (3.3) is de docent ook in de les alert op het verschil tussen vakproblemen en taalproblemen. Anders dan bij toetsen, waar de terugkoppeling pas achteraf kan plaatsvinden, kan de docent bij leertaken al direct bijsturen op taal- of juist op vakniveau.

4.2 De docent gebruikt didactische werkvormen die talige output stimuleren.

De docent beheerst een uitgebreid repertoire aan activerende didactische werkvormen, in het klein (bijvoorbeeld 'denken-delen-uitwisselen') en in het groot (bijvoorbeeld de groepswerkvorm 'experts' of de schriftelijke vorm 'silent discussion'), om de verschillende vaardigheden te stimuleren. Daarbij is aandacht voor alle taalvaardigheden.

4.3 De docent stimuleert interactie in de klas.

Als tto-leerlingen de taal niet met elkaar gebruiken, lopen zij leerkansen mis. De docent

moet daarom onderlinge interactie tussen de leerlingen stimuleren. Dat kan eenvoudig door leerlingen tijdens een onderwijsleergesprek met elkaar te laten overleggen, maar ook door te zorgen voor werkvormen die interactie vereisen.

4.4 De docent signaleert veelvoorkomende taalproblemen en geeft ze door aan de taaldocent.

De taaldocent kan inspelen op actuele (klassikale) taalproblemen als deze wordt voorzien van goede informatie. Dat betekent dat de vakdocent moet beschikken over terminologie om taalproblemen te benoemen. Bijvoorbeeld: de docent Physics geeft aan de docent Engels door, dat de leerlingen moeite blijven hebben met de passieve vorm van de present continuous; de docent History geeft aan dat er problemen zijn met de uitspraak van de namen van Romeinse keizers.

4.5 De docent stimuleert de ontwikkeling van taalleerstrategieën.

Met taalleerstrategieën kunnen leerlingen zelf hun taalleerproces sturen. De vakdocent stimuleert de ontwikkeling daarvan door in de eerste plaats de strategieën voor te doen: hoe haal je de hoofdinformatie uit een lange, ingewikkelde tekst? Waarop let je bij het luisteren naar een documentaire? Hoe gebruik je een woordenboek voor dit vak? In de tweede plaats kunnen taalleerstrategieën een lesdoel op zich zijn, bijvoorbeeld door van een invulopdracht een opzoekopdracht te maken.

4.6 De docent hanteert verschillende communicatiestrategieën – met name betekenisonderhandeling – om de inhoud van het vak over te brengen.

De docent gebruikt verschillende omschrijvingen om nieuwe concepten uit te leggen en laat leerlingen onderling in gesprek gaan over de betekenis van woorden. De docent vraagt de leerlingen om herformuleringen, verduidelijkingen, etc. Bijvoorbeeld: de docent Economics vraagt leerlingen elkaar het begrip bankruptcy uit te leggen.

4.7 De docent stimuleert de taalvaardigheid van de leerlingen door verschillende vormen van feedback te geven.

De docent heeft een repertoire aan correctieve feedback: manieren om de leerlingen bewust te maken van taalfouten, en ze te stimuleren zich te verbeteren. Voorbeelden zijn: herformuleren, de fout terugkaatsen, de fout expliciet benoemen. Daarnaast geeft de docent positieve feedback voor goede taaluitingen, en evaluatieve feedback, bijvoorbeeld na afloop van een opdracht, waarin één of twee terugkerende problemen worden behandeld.

4.8 De docent past het eigen taalgebruik aan dat van de leerlingen aan, met het doel zowel vakinhoud als de taalverwerving van leerlingen stimuleren.

Het taalgebruik van de docent moet aansluiten bij het begripsniveau van de leerlingen, en idealiter iets hoger liggen, om de leerlingen vooruitgang te laten maken. De docent kan snel schakelen tussen verschillende taalniveaus voor verschillende doelgroepen.

4.9 De docent maakt de leerlingen bewust van specifiek talige aspecten van het vak

Talige aspecten omvatten ten eerste de specifieke termen die bij het vak horen, maar ook de kenmerkende wijze van formuleren (het 'discours') binnen het vak, met kenmerkende stijl en vocabulaire. Bijvoorbeeld (exacte vakken): in het (Brits) Engels zegt men voor 0.5 'nought point five' en niet 'zero comma five'.

5 Taalvaardigheid

- 5.1 De docent heeft een taalvaardigheid van minstens niveau B2 van het Europees Referentiekader voor de Talen voor alle vaardigheden.

ERK-niveau B2 is het startniveau voor de tto-docent. De taalvaardigheid van de tto-docent komt ook tot uiting door de beheersing van CLIL-didactiek, die in voorkomende gevallen een hoger niveau dan B2 zal vereisen voor een optimale toepassing.

6 Kennis over CLIL

- 6.1 De docent is in staat om uit te leggen wat kenmerkende aspecten zijn aan een CLIL-benadering in zijn vak.

De tto-docent heeft kennis van de theorie achter CLIL en kan aangeven wat voor de CLIL-benadering van het eigen vak essentieel is.